

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het fiscale beleid van de kabinetten-Balkenende

De kabinetten-Balkenende hadden op fiscaal terrein het subsidiariteitsbeginsel als uitgangspunt: verantwoordelijkheid dient daar te worden gelegd waar die thuishoort. In deze geest zijn er belangrijke fiscale stelselveranderingen en vereenvoudigingen van het belastingstelsel doorgevoerd. Staatssecretaris Wijn hervormde de vennootschapsbelasting en staatssecretaris De Jager wist een nieuwe Successiewet af te ronden. Maar alle fiscale hervormingsprojecten hebben gemeen dat het aanvankelijke ambitieniveau veel hoger lag dan hetgeen er uiteindelijk van terecht is gekomen.

door Peter Essers

De auteur is hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit van Tilburg en sinds 2003 lid van de CDA-fractie van de Eerste Kamer en voorzitter van de Commissie Financiën van de Eerste Kamer.

EEN TERUGBLIK EN EVALUATIE VAN HET fiscale beleid van de kabinetten-Balkenende kan niet los worden gezien van de sociale en economische ontwikkelingen in de periode 2002-2010. Fiscaal beleid staat immers zelden op zichzelf, maar is meestal bedoeld ter ondersteuning van andere beleidsdoelstellingen. Zo wordt thans het fiscale instrumentarium ingezet om de gevolgen van de financieel-economische crisis te verzachten. Om de Nederlandse concurrentiepositie te verbeteren, hebben de kabinetten-Balkenende de verlaging van het vennootschapsbelastingtarief hoog op de agenda gezet. Belastingen spelen ook een belangrijke rol bij de stimulering van innovatie, terwijl de vergroening van het belastingstelsel een wapen is in het streven naar een schoon milieu en een duurzame groei.

Ook de politieke samenstelling van de kabinetten-Balkenende speelt een belangrijke rol bij de beoordeling van het fiscale beleid. Het fiscale

beleid van de eerste drie kabinetten-Balkenende bevatte verschillende vvd-elementen, zoals het verlagen van de ozb en de sterke focus op fiscale stimulering van het bedrijfsleven. De fiscale plannen van Balkenende iv, met de PvdA en ChristenUnie, omvatten een aantal linkse paradepaardjes, zoals het verhogen van de eigenwoningbijtelling voor woningen boven 1 miljoen euro en het zwaarder belasten van ‘excessieve inkomens’. Ook de invoering van een aantal milieuheffingen, zoals de vlieg- en verpakkingenbelasting, was vooral door deze coalitiepartners ingegeven. De enige echt constante factor bij de vier kabinetten-Balkenende is het CDA geweest. Het waren ook vooral de CDA-staatssecretarissen van Financiën Joop Wijn en Jan Kees de Jager die hun stempel op het fiscale beleid van de kabinetten-Balkenende hebben gezet.

In het navolgende zal ik het fiscale beleid in de periode 2002-2010 bespreken aan de hand van een viertal thema’s: fiscale stelselhervormingen, vereenvoudiging van het belastingstelsel en de administratieve lastenverlichting, de invloed van de EU en van mondialisering, en de veranderende relatie tussen de Belastingdienst en belastingplichtigen.

FISCALE STELSELHERVORMINGEN

Gegeven de smalle haalbaarheidsmarges in de politiek, zijn er in de periode-Balkenende veel belangrijke fiscale stelselveranderingen tot stand gekomen. Meestal ingegeven door de noodzaak van budgettaire neutraliteit en bestaande grenzen aan de uitvoerbaarheid en haalbaarheid, hebben alle fiscale hervormingsprojecten gemeen dat het aanvankelijke ambitieniveau veel hoger lag dan hetgeen er uiteindelijk van is terechtgekomen. In het regeerakkoord van het kabinet-Balkenende I stond bijvoorbeeld de afschaffing van de ozb als doelstelling. Uiteindelijk is echter door Balkenende II alleen het gebruikersdeel van de ozb afgeschaft. Daarmee werd tegemoetgekomen aan de grote waarde die vooral het CDA hecht aan een volwaardige gemeentelijke fiscale autonomie. Het fiscale paradepaardje van Wijn was de Wet werken aan winst. Deze voorzag onder meer in een verlaging van het vennootschapsbelastingtarief en de introductie van een MKB-winstvrijstelling. Aanvankelijk had Wijn gezinspeeld op een volledige herziening van de Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb) 1969, maar dit bleek onhaalbaar door het zeer korte tijdsbeslag dat het kabinet zich gunde om deze wet in te voeren. Dit kwam door de noodzaak om de fiscale concurrentiepositie van Nederland zo snel mogelijk te verbeteren onder druk van de ontwikkelingen in andere EU-landen. Ook het door De Jager succesvol afgesloten project dat voorzag in een modernisering van de Successiewet 1956, was qua resultaat minder dan De Jager in zijn Tilburgse rede¹

als ambitieniveau had uitgesproken. Ook hier waren vooral budgettaire beperkingen en het krappe tijdschema belemmerende factoren. Achteraf gezien, is zowel de Wet werken aan winst als de herziening van het schenkings- en successierecht een politiek huzarenstukje geweest. Deze wetten konden namelijk alleen worden ingevoerd indien zij budgetneutraal zouden zijn. Wijn vond de benodigde dekking vooral in de beperking van de fiscale afschrijving van onroerend goed, De Jager in de aanpak van fiscale constructies met *trusts*. We zullen pas over enige jaren weten of deze beoogde dekkingen ook hebben opgeleverd wat men ervan verwachtte. Feit is dat mede dankzij de optimistische dekkingsprognoses deze twee voor burgers en bedrijven belangrijke fiscale wetsvoorstellen succesvol door het parlement konden worden gelaveerd.

Door onder meer de invoering van de nieuwe Zorgverzekeringswet, kreeg de Belastingdienst onder het kabinet-Balkenende II er een belangrijke nieuwe taak bij: de Belastingdienst/Toeslagen werd verantwoordelijk voor de uitvoering van toeslagen op het gebied van het nieuwe zorgstelsel, de kinderopvang en de huursubsidie. Daarmee werd een begin gemaakt met het door het CDA ontwikkelde concept van lastenmaximering. Verder nam de Belastingdienst het op zich om vanaf 1 januari 2006 de premies werknemersverzekeringen te heffen en te innen, een taak die hij overnam van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV). Achteraf bleek dat bij de voorbereiding van deze systeemveranderingen onvoldoende rekening was gehouden met de ICT-eisen die aan dergelijke operaties worden gesteld. Het gevolg was dat de tot dat moment vlekkeloze reputatie van de Belastingdienst een gevoelige deuk opliep. Uiteindelijk wist de Belastingdienst de problemen zo goed en zo kwaad als mogelijk te overwinnen, maar de hiermee opgedane ervaringen zullen de verwachtingen die politici hebben om via de Belastingdienst grote systeemveranderingen door te voeren aanmerkelijk hebben getemperd.

Geen fundamentele fiscale stelselwijzingen zijn doorgevoerd op het terrein van de woningmarkt. Het principe van de hypotheekrenteaftrek in box 1 bleef onaangetast, zij het dat er wel in de marge van de regeling wijzigingen zijn aangebracht, zoals de Wet-Hillen en de bijleenregeling. In het regeerakkoord van Balkenende IV was zelfs afgesproken dat er in de komende kabinetsperiode ook geen onderzoek zou worden gedaan naar eventuele aanpassingen van de hypotheekrenteaftrek. Jammer is dat niet meer werk is gemaakt van het introduceren van mogelijkheden om het aflossen van hypotheekschulden te stimuleren, bijvoorbeeld door uitbreiding van de Wet-Hillen, waardoor het daadwerkelijke bezit van de eigen woning wordt bevorderd. Nu wordt deze discussie helaas te vaak gevoerd onder de doem van afschaffen, terwijl men naar mijn mening veel beter

kan inzetten op bevorderen van de spaarzin (lees: aflossen van schulden) door een stimuleringsbeleid.² Door de eenzijdige politieke focus op de hy-

Door de eenzijdige politieke focus op de hypotheekrenteaftrek dreigt men het zicht te verliezen op een integrale fiscale visie op het woningdossier

potheekrenteaftrek, dreigt men het zicht te verliezen op een integrale fiscale visie op het woningdossier inclusief de overdrachtsbelasting, de schenk- en erfbelasting, de omzetbelasting en de ozb, alsmede de relatie met de huurmarkt.³ Ook bleven de fiscale aanpassingen van het belastingstelsel in het kader van de vergrijzingsproblematiek, naast de door Balkenende iv ingevoerde

variant van de 'Bosbelasting', beperkt tot het afschaffen van de fiscale voordelen bij prepensioenregelingen en de introductie van de levensloopregeling,⁴ waarvan in de praktijk vooral door de hogere-inkomensgenieters gebruik is gemaakt. De uitgevoerde evaluatie van 'Vijf jaren Wet IB 2001' leidde evenmin tot fundamentele wijzigingsvoorstellen. Dat is ook de te-
neur van het rapport van de door staatssecretaris De Jager ingestelde Studiecommissie belastingstelsel die een verkennend onderzoek heeft gedaan naar verschillende scenario's voor een mogelijke herziening van het Nederlandse belastingstelsel. Dit rapport, getiteld *Continuïteit en vernieuwing*, pleit meer voor continuïteit dan voor vernieuwing. Naar de mening van de commissie zijn stelselwijzigingen zoals een vlaktaks, een loonsomheffing of een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting niet nodig en werken zij vaak juist contraproductief. Dat men hier ook anders over kan (en naar mijn mening: moet) denken, moge duidelijk zijn.⁵

VEREENVOUDIGING VAN HET BELASTINGSTELSEL EN DE ADMINISTRATIEVE LASTENVERLICHTING

Vereenvoudiging en administratieve lastenverlichting zijn belangrijke doelstellingen geweest van alle kabinetten-Balkenende. Balkenende II heeft een aantal belangrijke vereenvoudigingen van het belastingstelsel doorgevoerd. Een van de belangrijkste is de Wet administratieve lastenverlichting en vereenvoudiging in socialeverzekeringswetten, kortweg: 'Walvis'. Deze wet voorzag in een harmonisatie van het fiscale en het sociale verzekeringsloon per 1 januari 2005. Jarenlang werden bedrijven geconfronteerd met twee verschillende loonbegrippen: één loonbegrip dat uitgangspunt was voor de loonbelasting, een ander loonbegrip dat bepalend was voor de sociale verzekeringen. Dit gaf aanleiding tot veel

bureaucratische rompslomp, temeer omdat de uitvoering in handen was van twee onafhankelijk van elkaar werkende instanties: de Belastingdienst en het uww. Een volledige uniformering van het loonbegrip is echter nog niet gerealiseerd. Daarvoor is het wachten op de aanvaarding van de Wet uniformering loonbegrip,⁶ die nog moet worden behandeld door de Staten-Generaal.

De Jager zette het beleid van Wijn op dit punt met veel succes door. Zo realiseerde hij een belangrijke vereenvoudiging van de tariefstructuur in de Successiewet 1956: het aantal tarieven werd teruggebracht van 28 naar 6. Het veel te hoge ‘derdentarief’ van 68 procent werd afgeschaft. Ook het stelsel van vrijstellingen werd sterk vereenvoudigd. De afschaffing van onder meer de eerstedagsmelding,⁷ het mogelijk maken van elektronisch factureren, het gefaseerd invoeren van de vooringevulde aangifte, de nieuwe werkkostenregeling, de vereenvoudiging voor kleine baantjes en de btw-aangifte per kwartaal betekenden evenzovele vereenvoudigingen voor burgers en bedrijven. Dit laat onverlet dat er in de toekomst nog veel winst op dit vlak te behalen valt, ook al zal men zich moeten realiseren dat een veeleisende en ingewikkelde samenleving soms ook gecompliceerde fiscale regelgeving vergt.⁸ Ook de eenzijdige focus op het terugdringen van het aantal regels moet worden gerelativeerd. Waar het op aankomt, is vooral de verbetering van de kwaliteit van de regelgeving en – daarmee verband houdend – de kwaliteit van het fiscale wetgevingsproces.⁹

TERUGDRINGEN INSTRUMENTEEL GEBRUIK VAN HET BELASTINGRECHT

Toen het eerste kabinet-Balkenende aantrad, was per 1 januari 2001 de Wet IB 2001 in werking getreden. Deze wet, die onder meer het boxenstelsel introduceerde, was het pronkstuk van het fiscale beleid van Paars. Van de in Balkenende I nieuw aangetreden staatssecretaris van Financiën, Van Eijck (LFF), werd verwacht dat hij het door zijn voorganger Vermeend veelvuldig ingezette instrument van de belastingheffing voor het bereiken van de meest uiteenlopende sociaaleconomische doelstellingen veel terughoudender zou inzetten. Dit bleek al direct uit het Belastingplan dat het kabinet-Balkenende I presenteerde. Behalve de afschaffing van de als symbool voor het instrumentalisme onder Vermeend bekendstaande fietsaftrek, werd onder andere de afschaffing voorgesteld van de spaarloonregeling en van een aantal heffingskortingen. In de daaropvolgende parlementaire behandeling werd echter duidelijk dat het eenvoudiger is om stimuleringsmaatregelen in te voeren dan ze af te schaffen. In het bijzonder bestond veel verzet tegen de voorgenomen afschaffing van de spaarloonregeling. Het gevolg hiervan was dat deze regeling, zij het met

een verlaagd maximum, alsnog gehandhaafd bleef. Ook de heffingskortingen voor maatschappelijke – groene en sociaal-ethische – beleggingen werden gesauveerd.

Balkenende II, dat zeer sterk inzette op deregulering, schafte de fiscaal aantrekkelijke regeling van de film-cv's af. Toch schuwde ook Wijn het instrumentele gebruik van het belastingrecht niet. In het Belastingplan 2004 vulde hij de regeling van de hypotheekrenteaftrek bijvoorbeeld aan met de bijleenregeling. Daarmee trachtte hij tegen te gaan dat burgers de aanschaf van een nieuwe woning zo veel mogelijk met geleend geld financieren. In het kader van de Wet werken aan winst introduceerde Wijn in de vennootschapsbelasting een tweetal boxen: een octrooi- en een optionele groepsrentebox. De eerste box (inmiddels alweer omgevormd tot een innovatiebox) diende ter stimulering van Research & Development, de groepsrentebox was bedoeld om Nederlandse concernfinancieringsactiviteiten te bevorderen.¹⁰

Het fiscale instrumentalisme was weer helemaal terug bij het aantreden van Balkenende IV in 2007. Dit had vooral te maken met de hoge milieu-ambities van dit kabinet. Zo wilde men in 2010 in Nederland een van de duurzaamste en meest efficiënte energievoorzieningen in Europa hebben. Daartoe werden in het Belastingplan 2008 onder meer de vlieg- en verpakkingenbelasting ingevoerd. De vliegbelasting is wegens de nadelige gevolgen van deze heffing voor de Nederlandse vliegindustrie per 1 januari 2010 weer afgeschaft. De verpakkingenbelasting is inmiddels alweer aangepast, overigens zonder dat de klachten over de administratieve bewerkelijkheid in de praktijk zijn verdwenen. Behalve deze nieuwe belastingen werden de bestaande belastingen op vervuilende auto's en veel brandstof verbruikende auto's verhoogd en die op schone en zuinige auto's verlaagd. Andere instrumentele maatregelen van het kabinet-Balkenende IV hadden betrekking op de belastingheffing van 'excessieve inkomens', waaronder werkgeversheffingen op bepaalde vertrekvergoedingen en pensioenbackservicebetalingen. Het symboolgehalte van deze regelingen is erg hoog.

Het fiscale instrument is ook uitbundig toegepast in het kader van de stimulering van ondernemingsactiviteiten. Gelet op onder meer de zeer hoge vrijstellingen die ondernemers genieten in de door Balkenende IV tot stand gebrachte nieuwe schenk- en erfbelasting, kan men zich afvragen of de hierdoor ontstane ongelijke behandeling in vergelijking tot niet-ondernemers nog wel te rechtvaardigen valt met de bijzondere positie die ondernemers als aanjagers van onze economie innemen.

Overigens pleit ik er niet voor om de fiscaliteit nooit voor andere dan budgettaire doeleinden in te zetten. Daar waar dat het meest efficiënt is, is er niets op tegen om het belastinginstrument te benutten. Na het mani-

fest worden in 2008 en 2009 van de zwaarste financieel-economische crisis sinds de jaren dertig van de vorige eeuw, heeft De Jager dan ook terecht

De ervaring met de vliegtaks leert dat moet worden gewaakt voor een te snelle Alleingang van Nederland op dit gebied binnen Europa

fiscale wapens ingezet om de teruggang van het bedrijfsleven te keren. Ook de vergroening van het belastingstelsel levert goede resultaten op, al leert de ervaring met de vliegtaks dat moet worden gewaakt voor een te snelle *Alleingang* van Nederland op dit gebied binnen Europa en de rest van de wereld. In ieder geval is het toe te juichen dat

er in de periode-Balkenende meer structurele aandacht is gekomen voor het periodiek aanleggen van effectiviteits- en efficiëntietoetsen op belastingsubsidies.

INVLOED VAN DE EU EN VAN MONDIALISERING

De smalle marges voor een zelfstandig fiscaal beleid worden nog het duidelijkst als men kijkt naar de invloed die van de Europese Unie uitgaat op het Nederlandse fiscale stelsel. Zo heeft de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU over de vier verdragsvrijheden een belangrijke invloed op het Nederlandse belastingstelsel.¹¹

Maar ook de toenemende mondialisering heeft grote invloed op dat stelsel. Een voordeel van de mondiale financieel-economische crisis is dat de laatste jaren veel vooruitgang is geboekt met de bestrijding van belastingparadijzen en de aanpak van zwartgeldstromen. In de G20 heeft men onder druk van de budgettaire noden hierover in april 2009 overeenstemming bereikt. De Jager heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Met diverse in het verleden als belastingparadijzen bekendstaande landen heeft Nederland in dit kader informatie-uitwisselingsverdragen gesloten. Daarnaast heeft De Jager succesvol gebruikgemaakt van de zogenoemde inkeerregeling. Deze regeling geeft spijtoptanten de gelegenheid om zonder boetes alsnog belasting te betalen over in het verleden niet aan de fiscus opgegeven gelden. De maximale boete op niet-aangegeven spaartegoeden is in 2009 verhoogd naar 300 procent. Ten slotte noem ik in dit kader de trend om agressieve belastingplanning door multinationals in verband te brengen met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Meer en meer gaan multinationals ertoe over om zich niet alleen voor bijvoorbeeld hun duurzaamheidsbeleid en hun beleid ten aanzien van ondernemen in 'foute' landen (kinderarbeid, corruptie) te verantwoorden, maar ook voor hun fiscale

beleid. Aldus is de normen-en-waardendiscussie ook in het internationale belastingrecht binnen getreden.¹²

VERANDERENDE RELATIE TUSSEN DE BELASTINGDIENST EN BELASTINGPLICHTIGEN

Een door staatssecretaris Wijn ingezette en door zijn opvolger De Jager verder doorgevoerde belangrijke ontwikkeling die nu en ook in de toekomst van grote invloed is op de relatie tussen de fiscus en ondernemers is die van horizontaal toezicht en de daarmee verband houdende handhavingsconvenanten.¹³ Bedrijven die in een horizontaaltoezichtrelatie stappen door het sluiten van een handhavingsconvenant met de fiscus, nemen zelf de verantwoordelijkheid op zich voor het toezicht op en de rapportage over hun fiscale verplichtingen en risico's. In ruil daarvoor worden deze bedrijven niet langer bestookt met ellenlange vragenlijsten en fiscale controles met betrekking tot het verleden. Ook zal de Belastingdienst zich coöperatief opstellen door snel te antwoorden op vragen van het desbetreffende bedrijf over zijn fiscale positie. Horizontaal toezicht is eerst als een pilot ingezet ten behoeve van het multinationale bedrijfsleven, maar wordt inmiddels met steeds meer succes ook in het MKB toegepast. Aldus wordt ook op fiscaal terrein recht gedaan aan het binnen het christendemocratische gedachtegoed passende subsidiariteitsbeginsel: verantwoordelijkheid dient daar te worden gelegd waar die thuishoort. Bovendien is het een goede zaak dat primair wordt uitgegaan van vertrouwen in plaats van achterdocht. Pas als blijkt dat een belastingplichtige dat vertrouwen niet waard is, zal het aloude verticale toezicht verscherpt worden toegepast. Een niet onbelangrijk voordeel is ook dat horizontaal toezicht het de Belastingdienst mogelijk maakt om effectiever en efficiënter te werken.

CONCLUSIES EN LESSEN VOOR DE TOEKOMST

De kabinetten-Balkenende hebben een aantal voor de maatschappij en de Belastingdienst ingrijpende fiscaalstelselhervormingen doorgevoerd, zoals de invoering van het toeslagenstelsel en de overheveling van de heffing en inning van de premies werknemersverzekeringen van het UWV naar de Belastingdienst. Er is een begin gemaakt met het, door het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA ontwikkelde, concept van lastenmaximering. Voor burgers en bedrijven belangrijke fiscale wetwijzigingen waren onder meer de Wet werken aan winst en de nieuwe schenk- en erfbelasting. Geen grote fiscale hervormingen zijn doorgevoerd op het terrein van de woningmarkt, terwijl ook op het terrein van de vergrijzing het aantal fis-

cale maatregelen beperkt is gebleven. Ook de noodzakelijke fundamentele herziening van de vennootschapsbelasting wacht nog op realisatie, liefst in het kader van internationale (EU-)afspraken. Veel winst hebben de kabinetten-Balkenende geboekt op het terrein van de administratieve lastenverlichting, terwijl ook het fiscale instrumentalisme van Paars enigszins is teruggedrongen. De fiscale vergroening is versterkt doorgevoerd. Winst is ook dat in de periode-Balkenende meer structurele aandacht is gekomen

De normen-en-waarden-discussie heeft ook in het internationale belastingrecht zijn intrede gedaan

voor het periodiek aanleggen van effectiviteits- en efficiencytoetsen op belastingsubsidies. Ook de vereenvoudiging van het belastingstelsel heeft meer aandacht gekregen, al blijft op dat terrein nog veel te wensen over. Spectaculair zijn de vorderingen geweest bij het aan-

pakken van fiscale fraude, dit vooral onder de invloed van de mondiale financieel-economische crisis. Dit heeft er mede toe geleid dat de voor het christendemocratische gedachtegoed belangrijke normen-en-waardendiscussie ook in het internationale belastingrecht zijn intrede heeft gedaan. Passend binnen de eveneens binnen het CDA-denken passende subsidiariteitsgedachte is de sterke groei van horizontaal toezicht en de daarmee verband houdende handhavingconvenanten. Ook de fiscale gemeentelijke autonomie is gehandhaafd.

Lessen voor de toekomst zijn dat vooral beperkte budgettaire mogelijkheden, (te) strakke tijdsaders, internationale afhankelijkheid en grenzen aan hetgeen de Belastingdienst kan uitvoeren, ambitieuze fiscale plannen in de weg kunnen staan. Ook dient er rekening mee te worden gehouden dat een complexe samenleving soms complexe wetgeving vergt. Belangrijk is niet zozeer een louter kwantitatieve afname van de regels, maar veel meer een verbetering van de wetgevingskwaliteit en van de daarmee samenhangende kwaliteit van het fiscale wetgevingsproces.

Noten

- 1 Gastcollege van 14 april 2008 aan de Universiteit van Tilburg; zie voor een verslag: *Weekblad fiscaal recht* 2008/6763, p. 501 e.v.
- 2 Zie ook P.H.J. Essers, 'Stop fiscaal ontmoedigen aflossen hypotheekschuld', *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht* 2007/1896.
- 3 Veel kritiek werd geuit op de invoering van de integrale vennootschapsbelas-

- tingplicht voor woningcorporaties; zie de Kamerbreed gesteunde motie Essers c.s., EK, 2007-2008, 31205 en 31206, nr. 1.
- 4 In de komende kabinetsperiode zal de levensloopregeling worden omgevormd tot een vitaliteitsregeling.
 - 5 Zie bijvoorbeeld het rapport van het wv van het CDA, *Een sociale vlaktaks. Naar werkbare en begrijpelijke inkomstenbelastingen*. Den Haag: wv/CDA, 2009; en P.H.J. Essers, 'De fiscale positie van de 18-ondernemer. Verleden, heden en

- toekomst', *Tijdschrift fiscaal ondernemingsrecht* 2008/100, p. 147 e.v.
- 6 Wetsvoorstel 32131.
 - 7 Al moet hierbij wel worden opgemerkt dat deze vereenvoudiging niet nodig was geweest als het kabinet-Balkenende II deze eerstedagsmelding niet had ingevoerd.
 - 8 In dezelfde zin: L.G.M. Stevens, 'Fiscale beleidsnotities 2005', *Weekblad fiscaal recht* 2004/6593, p. 1369.
 - 9 Zie J.L.M. Gribnau en A.O. Lubbers, 'Aanbevelingen tot verbetering van het fiscale wetgevingsproces', *Weekblad fiscaal recht* 2010/6880, p. 1388 e.v., alsmede P.H.J. Essers, 'Tien voorstellen ter verbetering van de kwaliteit van het fiscale wetgevingsproces', in: H.P.A.M. van Arendonk, J.J.M. Jansen & L.G.M. Stevens (red.), *Wetgevingskunsten* (Vriendenbundel aangeboden aan Jan Kees Bartel). Den Haag: Sdu Uitgevers, 2010, p. 89 e.v.
 - 10 Vanwege bezwaren uit Brussel vanwege schadelijke staatssteunaspecten is deze groepsrentebox nooit ingevoerd.
 - 11 Als gevolg van bijvoorbeeld het Bosal-arrest (HvJ EG 18 september 2003, C-168/01) moest staatssecretaris Wijn bijvoorbeeld in het Belastingplan 2004 een ingrijpende aanpassing doorvoeren van de Wet Vpb 1969. Ook de Wet werken aan winst bevatte diverse wijzigingen van de vennootschapsbelasting die waren ingegeven door de jurisprudentie van het HvJ EU. Aan de andere kant sauveerde het HvJ EU via het Marks & Spencer-arrest (HvJ EG 13 december 2005, C-446/03) de Nederlandse liquidatieverliesregeling van de in de Wet Vpb 1969 opgenomen deelnemingsvrijstelling. Er lagen al plannen klaar om deze regeling in te trekken, voor het geval het HvJ EU anders zou hebben beslist.
 - 12 Op 17 juni 2009 is over deze thematiek in de Eerste Kamer een symposium ('Tax Justice') georganiseerd; zie het verslag in EK, 2008-2009, 31700 IXB, E, p. 1-75.
 - 13 Zie R.H. Happé, 'Multinationals, handhavingenconvenanten en fair share', in: Jeroen Sprengers e.a. (red.), *Per saldo. Overheidsfinanciën en fiscaliteit na twaalf jaar minister Zalm*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2007, p. 57 e.v.